

К. : Юрінком Інтер, 2004. – С. 71-75.

3. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса: учеб. / М.С. Строгович. В 2-х т. Т.2. – М., 1968. – 470 с.

4. Каминская В.П. Охрана нрав и законных интересов граждан в уголовно-процессуальном праве / В.П. Каминская // Сов. государство и право, 1968. – № 10. – С. 32.

5. Комментарий к законодательству Российской Федерации в области психиатрии / [Бородин С.В., Гурович И.Я., Коган Л.И., Котов В.П. и др.]; Под ред. Дмитриева Т.Б. – М.: Спарк, 1997. – 363 с.

Узунова Г.Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ (ЗБИРАННЯ) СЛИНИ ЛЮДИНИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

В даний час в процесі проведення експертизи біологічних об'єктів все частіше використовуються методи дослідження дезоксирибонуклеїнової кислоти (ДНК) – ДНК-аналіз. Дезоксирибонуклеїнова кислота (ДНК) сама по собі не є зразком для дослідження, однак вона являє собою субстанцію, наявною в багатьох слідах біологічного походження, що залишаються людиною. Вона несе в собі генетичний код, який унікальний для кожного індивіда. Це новий вид судово-біологічного дослідження, що проводиться для встановлення важливої доказової інформації, пов'язаної з ототожненням людини, і біологічного споріднення на основі спеціальних знань в галузі криміналістики, молекулярної біології та генетики людини. ДНК є носієм спадкової інформації про індивідуума та джерелом всіх генетично обумовлених ознак, досліджуваних при проведенні експертизи біологічних об'єктів. Молекула ДНК являє собою полімер, який складається із структурних одиниць – нуклеотидів, розташованих у певній послідовності, яка є унікальною для кожного індивідуума, що і робить його ДНК неповторною. Генетичний матеріал (ДНК) є стійкою біологічною структурою і зберігає здатність до тестування, за умови правильного зберігання, протягом 3-х років.

Предметами-носіями генетичного матеріалу (ДНК) є будь-які виділення людського організму або частки його тканин і органів: біологічні речовини (кров, слина, піт, виділення з носа та ін.) у рідкому вигляді або у вигляді плям на різних предметах; окремі волосини або пучки волосся з кореневими цибулинами; фрагменти тканин людського тіла (шматочки шкіри, уламки нігтів, частинки м'язової тканини, шматочки кісток, вибиті зуби тощо); повсякденні потожирові виділення людини.

Для проведення ДНК експертизи необхідно подати: речові докази – предмети зі слідами біологічного походження (плями крові, слини та ін.); фрагменти тіла людини (м'язова тканина, кістковий матеріал, волосся з кореневими цибулинами та ін.); зразки біологічних рідин перевірених осіб (крові, слини, та ін.) у рідкому або висушеному вигляді (марлеві, ватні тампони тощо); матеріали кримінального провадження – за погодженням з

експертом (відомості про умови виявлення та вилучення речових доказів, результати судово-медичної експертизи тощо).

Як правило, об'єкти, що мали контакт з тими чи іншими частинами ротової порожнини людини, наприклад з губами або язиком, зберігають на собі сліди слини. При виявленні на місці події таких об'єктів за результатами дослідження можна виключити або не виключити їх контакт з конкретною людиною. Таким предметом може бути телефон або його частина (частини).

Успішне проведення аналізу ДНК залежить переважно від правильного відібрання та зберігання зразків біологічного матеріалу. Зовнішній вигляд слідів слини залежить від характеру предмета носія. На світлих поверхнях вони мають більш темний колір порівняно з фоном. На темних і строкатих поверхнях сліди можуть бути непомітні. Виявити сліди слини можна: а) при природному або звичайному штучному освітленні (якщо ділянки зі слідами слини дещо темніші, ніж загальний фон предмета носія) – при різних кутах падіння променя світла; б) при ультрафіолетових променях (в затемненому приміщенні) – сліди слини мають слабе блакитне світіння.

Якщо дозволяють розміри об'єктів, то предмети вилучаються цілком і упаковуються так, щоб виключити зміну або втрату слідів біологічного матеріалу. Обов'язковою умовою для забезпечення збереження зразків для експертного дослідження є попереднє висушування вологих предметів – носіїв біологічного субстрату при кімнатній температурі, уникаючи впливу сонячних променів і далеко від нагрівальних приладів. Якщо розмір об'єкта не дозволяє вилучити предмет цілком, робиться зіскоб біологічного матеріалу, який упаковується в пакет, пробірку тощо. Таким чином, речові докази направляються на експертизу у висушеному вигляді. Зберігають їх у паперових пакетах в архівних умовах (кімнатна температура, сухе приміщення, яке добре провітрюється, на відстані від нагрівальних приладів та сонячного випромінювання).

Експертиза слідів слини вирішує такі завдання: встановлення наявності слідів слини на телефонному апараті (або його частині); визначення статевої, групової приналежності слини; встановлення походження слідів слини від конкретної людини. Об'єктами експертизи слідів слини є: телефон або його частина; зіскоб слідів слини; зразки слини підозрюваної особи; матеріали кримінального провадження.

На вирішення експертизи можуть бути поставлені такі питання:

- Чи є слина на об'єкті, наданому на експертизу?
- Якщо слина є, то яка її групова приналежність?
- Яка стать особи, від якої походить слина?
- Чи збігається групова належність слини, виявленої на телефоні (частині телефону) з групою крові підозрюваного або інших осіб?
- Чи можуть сліди слини належати певній особі?

Отримання зразків слини для експертного дослідження. Зразки слини відбирає слідчий або прокурор з використанням допомоги відповідного спеціаліста (медичного працівника, судово-медичного експерта). Особі, у якої відбирають зразок слини, необхідно прополоскати рот, потім за

допомогою пінцета або рукою в гумовій рукавичці йому під язик кладуть чистий марлевий тампон (він може зробити це самостійно в гумових рукавичках); через 2-3 хвилини тампон виймають, висушують при кімнатній температурі, упаковують в чистий щільний паперовий конверт. Окремо упаковують і надають на дослідження зразок чистого марлевого тампона. Зразки слини можна вилучати і за допомогою стерильної палички з ватним тампоном (упакована в індивідуальний паперовий пакет або пробірку). Паличку необхідно дістати з упаковки (пробірки) і провести декілька разів ватним тампоном по внутрішній частині щоки. Після висушування паличку з тампоном упаковують в чистий щільний паперовий конверт або в пробірку.

Зразки для порівняльного дослідження після їх вилучення і до моменту подання на експертизу повинні зберігатися з обов'язковим дотриманням правил, що виключають їх зміну, пошкодження або втрату, тобто в сухому місці, у висушеному вигляді і при кімнатній температурі. Порівняльні зразки повинні бути надані в необхідній кількості та процесуально правильно відібрані. Об'єкти повинні бути правильно упаковані та опечатані. Порушення правил отримання, упаковки, транспортування зразків для порівняльного дослідження тягне за собою неможливість проведення дослідження внаслідок пошкодження або втрати об'єктів дослідження, сумніви в достовірності досліджених об'єктів, а неякісний порівняльний матеріал – неповноту дослідження, неможливість його проведення, помилковий висновок експерта.

Федорова О.А.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ З ПРИВОДУ АЛКОГОЛЬНОГО СП'ЯНІННЯ

Майже щодня в практиці правоохоронних органів виникає потреба в встановленні факту вживання етилового алкоголю або алкогольного сп'яніння чи отруєння етиловим спиртом у потерпілих, звинувачених та інших осіб. Така нагода завжди виникає при вчиненні злочинів проти життя та здоров'я громадян, при ДТП та при інших неправомірних діях. В Україні згідно з офіційною статистикою 35% всієї насильницької смерті відбувається на фоні попереднього вживання алкоголю. Тому питання про встановленні алкогольної інтоксикації донині постає гострою проблемою в роботі слідчих органів та судочинства.

Встановлення факту вживання алкоголю регламентується низкою відомчих юридичних та судово-медичних документів, в яких прописаний порядок певних юридичних норм і з якими обізнані всі фахівці відповідних профілів.

При судово-медичній експертизі трупа вся робота з вилучення біоматеріалу (крові, сечі тощо), його зберігання, проведення експертизи покладена на судово-медичних експертів.

При експертизі живих осіб всі практичні дії набагато складніші, і мають як відомчий, так і міжвідомчий характер. Узагальнюючи зміст цих